

Sortmundet kutling (*Neogobius melanostomus*)

Videnskabeligt navn: *Neogobius melanostomus*

Synonymer: *Apollonia melanostoma*, *Gobius affinis*, *G. cephalarges*, *G. chilo*, *G. exanthematosus*, *G. lugens*, *G. melanio*, *G. melanostomus*, *G. sulcatus*, *G. virescens*, *Gobius weidemanni*, *Neogobius cephalarges*.

Kaldenavn: Sortmundet kutling

Status i Danmark: Invasiv

Sortmundet kutling. Foto: Henrik Carl.

Beskrivelse

Den sortmunde kutling kan blive op til 25 cm lang og er den største kutling i danske farvande. Kroppen er kraftig og haleroden er høj. Hovedet er stort og bredt. Alle finner er store og kraftige. De to rygfinner er tætsiddende, og den forreste har en tydelig mørk plet bagest. Den bageste rygfinne er med 15-17 finnestråler, og gatfinnen er med 12-15 finnestråler. Farven er meget varierende. Grundfarven er brunlig, gullig eller grålig, og der er oftest et spraglet, mørkere mønster. Hannerne kan være helt sorte i yngletiden. På ryggen kan der være lyse sadelmærker.

Forvekslingsmuligheder

Sortmundet kutling kan let forveksles med flere andre kutlingearter. I mange tilfælde kan den dog kendes alene på størrelsen, idet den bliver meget større end de hjemmehørende arter. Kroppen er meget kraftigere end hos sandkutling og lerkutling. Mest minder den om sortkutlingen, som den kan kendes fra på tilstedeværelsen af den sorte plet bagest i rygfinnen (sortkutlingen har oftest et sort område forrest i forreste rygfinne). Sortkutlingen har også kun 13-14 finnestråler i bageste rygfinne, som er lidt færre end den sortmunde kutlings 15-17.

Spredningsvej og nuværende udbredelse

Den sortmunde kutling er naturligt udbredt i Marmarahavet, Sortehavet, Det Azovske Hav og Det Kaspiske Hav samt tilstødende flodsystemer. Herfra (især fra Sortehavet) har arten spredt sig ad menneskeskabte kanaler, der forbinder flodsystemerne og med ballastvand til Østersøområdet, den nedre del af Rhinen samt til De Store Søer i Nordamerika^{3,4,5}. Den første sikre fangst i danske farvande blev gjort ved Bornholm i september 2008^{1,2}. Året efter blev den også fundet i Guldborgsund, og siden har den spredt sig hastigt – en spredning som er grundigt kortlagt i forbindelse med udarbejdelsen af Fiskeatlas. Pr. marts 2022 findes arten nærmest overalt ved Bornholm, Lolland, Falster og Møn og er mange steder en af de mest talrige fiskearter. Ved Sjælland er den fundet langs kysterne fra Helsingør i nordøst til Kalundborg i vest, og især ved Sydsjælland findes den i stort antal. Ved Langeland og Ærø er den

almindelig, og ved Fyn er den fundet flere gange fra Odense Fjord i nord og syd om til Sydvestfyn. Den er også registreret mange steder i vandløbene, og den må formodes at være til stede i nærmest alle vandløb i de områder, hvor den forekommer i havet. Det forventes, at den i løbet af en kortere årrække vil sprede sig til hele den østlige del af landet (fra Kattegat og indefter) samt til egnede lokaliteter (især beskyttede brakvandsområder, men også åer og søer) i resten af landet².

Datagrundlag for artens invasive status i Danmark

Vi benytter en skala fra 0-3 til at vurdere arterne i forhold til de seks parametre spredningspotentiale, levestedets bevarings- og naturværdi, påvirkningen på hjemmehørende arter, påvirkning på økosystemfunktioner, økonomiske effekter og helbredseffekter. 0 svarer til ingen, 1 svarer til lav, 2 svarer til middel og 3 svarer til høj påvirkning. Kvaliteten af data, der ligger til grund for vurderingen, angives på en firetrins skala: meget sikker (empiriske, kvantitative data for arten), sikker (overvejende kvalitative data for arten), middel (udelukkende kvalitative data), usikker (få eller ingen data).

	Sprednings- potentiale	Levestedets bevarings- og naturværdi	Påvirkning af hjemme- hørende arter	Påvirkning af økosystemfunk- tioner	Økonomiske effekter	Helbreds effekter
Score	3	3	3	2	3	0
Datakvalitet	Meget sikker	Meget sikker	Sikker	Middel	Sikker	Sikker

Spredningspotentiale: 3 (høj). Spredningspotentialet for sortmundet kutling er vurderet til høj. Den kan leve og yngle i både fersk- og saltvand, og herhjemme har den siden 2008 spredt sig til havet i det meste af den sydøstlige del af landet samt i mange tilstødende vandløb. I en årrække har den spredt sig herhjemme med en hastighed på ca. 30 km om året¹.

Levestedets bevarings- og naturværdi: 3 (høj). Levestedets bevaringsværdi for sortmundet kutling er vurderet til høj. Den findes primært i kystzonen, der er et vigtigt levested for mange småfisk samt yngel af mange andre arter. Den findes også i vandløb og søer, og i den nedre del af adskillige vandløb er den talrig.

Påvirkning af hjemmehørende arter: 3 (høj). Påvirkning af hjemmehørende arter er vurderet til høj, idet den lever af en lang række hvirvelløse dyr (rejer, snegle og muslinger), og der er tegn på, at den kan være en stor trussel mod disse^{1,6}. Den sortmunde kutling er en af de mest almindelige kystarter i dele af vore indre farvande (fx Guldborgsund), og prædation på smådyr (fx snegle) ser ud til at ændre sammensætningen af disse⁶. Desuden formodes konkurrence om føde og plads at have en stor negativ indflydelse på hjemmehørende kutlinger samt på fx ålekvabber, skrubber, ål og rejer. Den kan dermed ændre artssammensætningen af de hjemmehørende fiskearter og byttedyr.

Påvirkning af økosystemfunktioner: 2 (middel). Påvirkning af økosystemfunktioner er vurderet til middel, da den graver i bunden, hvorved den river planter løs og resuspenderer sediment. Dette er indtil videre kun set i havet herhjemme, men det forholder sig sikkert på samme måde i ferskvand.

Økonomiske effekter: 3 (høj). De økonomiske effekter for sortmundet kutling er vurderet til høj. Den massive forekomst kan få alvorlige konsekvenser for det kystnære danske rejefiskeri samt på fiskeri efter ål og skrubber. Der er igangsat forsøg med at udnytte den sortmunde kutling kommercielt.

Helbredseffekter: 0 (ingen). Der er ingen kendte helbredseffekter for sortmundet kutling.

Kilder

- ¹ Azour, F., van Deurs, M., Behrens, J., Carl, H., Hüseyin, K., Greisen, K., Ebert, R. og Møller, P.R. 2015. Invasion rate and population characteristics of the round goby *Neogobius melanostomus*: effects of density and invasion history. *Aquatic Biology* 24: 41-52.
- ² Carl, H., Behrens, J. & Møller, P.R. 2016. Statusrapport vedr. udbredelsen af ikke-hjemmehørende fiskearter i danske farvande (2016), Rapport til SVANA – Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning fra Statens Naturhistoriske Museum.
- ³ Kullander, S.O. & Delling, B. 2012. Ryggstrængsdjur: Strålfeniga fiskar, Chordata: Actinopterygii. Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna. ArtDatabanken, Sveriges lantbruksuniversitet.
- ⁴ Van Beek G.C.W. 2006. The round goby *Neogobius melanostomus* first recorded in the Netherlands. *Aquatic Invasions* 1: 42-43.
- ⁵ Jude, D.J., Reider, R.H. & Smith, G.R. 1992. Establishment of Gobiidae in the Great Lakes basin. *Canadian Journal of Fisheries and Aquatic Sciences* 49: 416-421.
- ⁶ Van Deurs, M., Moran, N.P., Plet-Hansen, K.S., Dinesen, G.E., Azour, F., Carl, H., Møller, P.R. & Behrens, J.W. 2021. Impacts of the invasive round goby (*Neogobius melanostomus*) on benthic invertebrate fauna: a case study from the Baltic Sea. *NeoBiota* 68: 19-30.